
Mahaganapatistotram with Commentary
shrIrAghavachaitanyavirachitam

सव्याख्या महागणपतिस्तोत्रं श्रीराघवचैतन्यविरचितम्

Document Information

Text title : Mahaganapati Stotram 1 with commentary

File name : mahagaNapatistotra.itx

Category : ganesha, stotra

Location : doc_ganesha

Author : rAghavachaitanya

Transliterated by : Dhaval Patel drdhaval2785 at gmail.com

Proofread by : Dhaval Patel drdhaval2785 at gmail.com

Description-comments : Kavyamala 1

Latest update : September 15, 2014

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

May 11, 2025

sanskritdocuments.org

Mahaganapatistotram with Commentary
shrIrAghavachaitanyavirachitam

सव्याख्या मडागणपतिस्तोत्रं श्रीराघवचैतन्यविरचितम्

तच्छिष्यकृतया टिप्पण्या समेतम् ।

योगं योगविदां विधूतविविधव्यासङ्गशुद्धाशय-
प्रादुर्भूतसुधारसप्रसृमरध्यानास्पदाध्यासिनाम् ।
आनन्दप्लवमानबोधमधुरामोदच्छटामेदुरं
तं भूमानमुपास्महे परिणतं दन्तावलस्यात्मना ॥ १ ॥

दन्तावलो गजस्तस्येवास्थं मुषं यस्य स गजाननस्तदात्मना तद्रूपेण
परिणतं तं भूमानं परं ब्रह्मोपास्महे । कीदृशं तम् । आनन्दो
ब्रह्मानन्दस्तेन प्लवमानः । लक्षणाया पूर्णानन्दाभिन्न इत्यर्थः ।
ईदृशो यो बोधस्तेन विद्वानन्दमयं स्वरूपमुक्तम् । तद्विवर्तरूपः
प्रपञ्च एव मधुरामोदच्छटान्त्वेन रूपास्तस्तेन मेदुरम् । पुनः कीदृशम् ।
योगविदां योगम् । कीदृशां योगविदाम् । विधूतो विविधो व्यासङ्गो चैरत
एव शुद्धो य आशयस्तस्मिन्प्रादुर्भूतः सुधारसः शान्तिसुषुं येषां ते
य ते प्रसृमरं प्रसारि ध्यानं यस्मिन्नीदृशं यदास्पदं कंदरादि
तदध्यासिनश्च तेषाम् ॥

तारश्रीपरशक्तिकामवसुधातृपानुगां यं विदु-
स्तस्मै स्तात्प्राणतिर्गण्णाधिपतये यो रागिणाभ्यर्थ्यते ।
आमन्त्र्य प्रथमं वरेति वरदेत्यार्तेन सर्वं जन्
स्वामिन्मे वशमानयेति सततं स्वाडादिभिः पूजितः ॥ २ ॥

मडागणपतिमन्त्रमुद्धरति - तारः प्राणवः, श्रीलक्ष्मीबीजम्,
परशक्तिर्मायाबीजम्, कामः कामबीजम्, वसुधा भूमिबीजम्, इति पञ्चतृपाणां
बीजानामनु गमित्यक्षरमेतादृशं यं साधका विदुस्तस्मै गण्णाधिपतये
प्राणतिः स्तादिति योजना । यः सततं स्वाडास्वधादिभिः शक्तिभिः
पूजितः । आर्तेन रागिणा प्रथमं वरेति ततो वरदेत्यामन्त्र्याभ्यर्थ्यते ।

अभ्यर्थनामेवाळ - सर्वं जनं स्वामिन्ने वशमानयेति । स्वाडाडिभिरित्यनेन
स्वाडान्तो मन्त्रः । अत्राधिपदं सर्वमिति य पदं छन्दोनुरोधादुक्तम् ।
मन्त्रे तु गाणपतये तथा सर्वजनमित्येकमेव पदम् । स्वामिन्निति य
मन्त्राद्धडिर्भूतम् ॥

कल्लोलाञ्चलयुम्भिताम्भुदतताविक्षुद्रवाम्भोनिधौ
द्रीपे रत्नमये सुरद्रुमवनामोटैकमेदस्विनि ।
मूले कल्पतरोर्मडामणिमये पीठेऽक्षराम्भोरुडे
षट्कोणाकलितत्रिकोणरचनसत्कण्डिकेऽमुं भजे ॥ ३ ॥

कल्लोलानां मडोर्मीणामञ्चलाः प्रान्तास्तैराश्विष्टा मेघततिर्यनैतादृश
ठक्षुरससमुद्रे सुरद्रुमाणां पारिजातादीनां वनं तदामोदेन परिपुष्टे ।
रत्नमयं द्रीपं वारिमध्यस्थलं तद्गतस्य कल्पतरोर्मूले मडामणिमयं
पीठं तत्र षट्कोणयुक्तत्रिकोणकर्णाकायुक्तेऽक्षराम्भोरुडे तन्त्रप्रसिद्धे
मातृकाकमलेऽमुं मडागणपतिं भजे ॥

यङ्गप्रासरसालकार्मुकगदासद्भीजपूरद्विज-
ग्रीड्यग्रीत्यलपाशपङ्कजकरं शुण्डाग्रजगद्भट्टम् ।
आश्विष्टे प्रियथा सरोजकरया रत्नस्फुरद्भूषया
माण्डिक्यप्रतिमं मडागणपतिं विश्वेशमाशास्मडे ॥ ४ ॥

यङ्कं प्रसिद्धम्, प्रासस्त्रिशूलः, रसालकार्मुकमिक्षुधनुः, गदा प्रसिद्धा,
भीजपूरो मातुलिङ्गम्, द्विजः स्वकीयो दन्तः, ग्रीड्यग्रं शालिमञ्जरी,
उत्पलं प्रसिद्धम्, पाशपङ्कजे य प्रसिद्धे, अयं दशायुधानि करेषु
यस्य । शुण्डाग्रे पुष्करे जगत्स्थितो घटो रत्नपूर्णा उमकुम्भो यस्य ।
कमलउदतया प्रियथा दक्षिणउदस्तेनालिङ्गितं माण्डिक्यप्रतिमं शोणखर्विं
सर्वेश्वरं मडागणपतिमाशास्मडे ॥

दानाम्भःपरिमेदुरप्रसृमरव्यालम्बिरोलम्भल-
त्सिन्दूरारुणगण्डमण्डलयुगव्याजत्रशस्तिद्वयम् ।
त्रैलोक्येष्टाविधानवर्णसुभगं यः पद्मरागोपमं
धत्ते स श्रियमातनोतु सततं देवो गणानां पतिः ॥ ५ ॥

दानाम्भसा मडाम्भुना परिमेदुरं व्याप्तं प्रसृमरव्यालम्बिनो
रोलम्बान्त्रमरान्भिर्भर्तीति प्रसृमरव्यालम्बिरोलम्भलत् ।
सिन्दूरैणारुणमेतादृशं कुम्भप्रदेशद्वयं तस्य

मिषान्त्रैलोक्येष्टविधान्वर्णसुभगं त्रिभुवनशुभविध्यक्षरमनोऽहम् ।
पद्मरागोपमं पद्मरागो लोडितकस्तदुपमं प्रशस्तिद्वयं यो धत्ते स
गणानां पतिर्दिवः सततं श्रियमातनोतु । यथा मृदम्बुलिसे दारुकुलके
रक्तयूर्णां दत्त्वाक्षराणि, तथा दानाम्बुलिसे सिन्दूरवति कुम्भस्थले
भ्रमरा धृत्युक्तं भवति ॥

भ्राम्यन्मन्दरघूर्णानापरवशक्षीराब्धिवीचिच्छटा-
सख्यायाश्चलयाभरव्यतिकरश्रीगर्वसर्वकृषाः ।
दिक्कान्ताधनसारयन्धनरसासाराः श्रयन्तां मनः
स्वच्छन्दप्रसरप्रलिप्तवियतो डेरम्भदन्तत्विषः ॥ ६ ॥

डेरम्भदन्तत्विषो मनः श्रयन्ताम् । डिम्भूताः । भ्राम्यतो
मन्दरस्य घूर्णानावृत्तयस्तदायत्तस्य क्षीराब्धेर्वीचयो
लड्यस्तासां छटा अत्रभागास्तैः सदृशाः । पुनः कीदृशाः ।
यलयाभरव्यतिकरश्रीगर्वसर्वकृषाः । व्यतिकरो
व्यतिषड्गः । दिक्कान्तेत्यादित्रुपकम् । धनसारः कर्पूरः । तथा
स्वच्छन्दप्रसरप्रलिप्तवियतोऽनल्पसंयाराकीर्णाकाशाः । अतेन त्विषां
अडुत्वं व्यज्यते ॥

मुक्ताजालकरम्भितप्रविकसन्माणिक्यपुञ्जच्छटा-
कान्ताः कम्बुकदम्बयुम्भितधनाभोगप्रवालौपमाः ।
ज्योत्स्नापूरतरङ्गमन्थरतरत्संध्यावयस्याश्चिरं
डेरम्भस्य जयन्ति दन्तिकरणाकीर्णाः शरीरत्विषः ॥ ७ ॥

मौक्तिकसमूहमिश्रितप्रदीप्तमाणिक्यसमूहच्छटावल्कान्ता मनोऽहराः ।
शङ्खसमूहसंगतविस्तीर्णविद्रुमसमाः । ज्योत्स्नापूरतरङ्गे मन्थरं
तरन्ती यासौ संध्या य तस्या वयस्याः साम्यात्साभ्यः । अेतादृशा डेरम्भस्य
दन्तिकरैर्व्याप्ताः शरीरत्विषश्चिरं जयन्ति ॥

शुण्डाग्राकलितेन डेमकलशेनावर्जितेन क्षर-
न्नानारत्नयथेन साधकजनान्संभाषयन्कोटिशः ।
दानामोदविनोदलुब्धमधुपप्रोत्सारणाविर्भव-
त्कर्णान्दोलनभेलनो विजयते देवो गणग्रामणीः ॥ ८ ॥

शुण्डाप्रधृतसुवर्णकलशसंगृहीतेन क्षरता
अडुत्वाद्भ्रुडिरपि निर्गच्छता मुक्तामाणिक्यादिरत्नसमूहेन कोटिशः

साधकजनांसंभावयन्नसंख्यातानुपासकांसम्पदा वर्धयन् ।
 दानेत्यादि । आमोदो गन्धर्षयोः । प्रोत्सारणमुख्याटनं
 तर्धमाविर्भवत्कर्णान्दोलनक्रीडः । गणानामीश्वरो देवो विजयते ॥

उेरम्भं प्रणमामि यस्य पुरतः शाण्डिल्यमूले श्रिया
 भिन्नत्याम्बुरुळे समं मधुरिपुस्ते शङ्भयके वलन् ।
 न्यग्रोधस्य तले सडाद्रिसुतया शंभुस्तया दक्षिणे
 भिन्नाणः परशुं त्रिशूलमितया पाशाङ्कुशाभ्यां शुभम् ॥ ८ ॥

शाण्डिल्यमूले भिल्ववृक्षस्याधो यस्य मडागणपतेः पुरतोऽग्रभागे पद्मे
 भिन्नत्या श्रिया समं ते प्रसिद्धे शङ्भयके वलन्मधुरिपुर्विष्णुरस्ति ।
 तथा यस्य दक्षिणे न्यग्रोधस्य तले वटवृक्षाधः पाशाङ्कुशाभ्यामितया
 सङ्घितयाद्रिसुतया पार्वत्या सड परशुं त्रिशूलं च भिन्नाणः शंभुः
 शिवोऽस्ति ॥

पश्चात्पिप्पलमाश्रितो रतिपतिर्देवस्य रत्योत्पले
 भिन्नत्या सममैक्षवं धनुरिषुन्धौष्यान्वलन्यञ्च य ।
 वामे यङ्गदाधरः स भगवान्कोऽः प्रियंगोस्तले
 उस्तोद्यच्छुकशालिमञ्जरिकया देव्या धरण्या सड ॥ १० ॥

देवस्य पश्चिमे पिप्पलवृक्षस्याध उत्पले भिन्नत्या रत्या सममैक्षवं
 धनुः पञ्च पौष्यानिषूश्च वलन् रतिपतिः डामदेवोऽस्ति । अस्य च वामे
 प्रियंगुवृक्षाधो उस्तोद्यच्छुकशालिमञ्जरिकयैकस्मिन्दरे डीरमन्यत्र
 क्लमकण्डिशं भिन्नत्या धरण्या सड स प्रसिद्धो भगवान्कोडो वराडोऽस्ति
 तं उेरम्भं प्रणमामीति पूर्वेषान्वयः ॥

षट्कोणाश्रिषु षट्सु षड् गजमुभाः पाशाङ्कुशाभीवरा-
 न्भिन्नाणाः प्रमदासभाः पृथुमडाशोराशमपुञ्जत्विषः ।
 आमोदः पुरतः प्रमोदसुमुभौ तं याभितो दुर्मुभः
 पश्चात्पार्श्वगतोऽस्य विघ्न इति यो विघ्नकर्तेति च ॥ ११ ॥

षट्कोणस्य पीठस्य षट्स्वश्रिषु पालीषु षड् गजमुभा ध्येयाः ।
 डीदृशास्ते । पाशाङ्कुशाभयवरान्दस्तेषु भिन्नाणाः । प्रमदानां सभाय
 इति प्रमदासभाः । भार्यासङ्घिता इत्यर्थः । पृथुश्चासौ मडाशोराशमनां
 पद्मरागाणां पुञ्जस्तद्भ्रन्विट् कान्तिर्येषां ते । यदि 'पृथुमडाः'
 इति विसर्गान्तः पाठस्तदा भिन्नं पदम् । पृथुर्मडो येषां ते ।

અકારાન્તોઽપિ મહશબ્દોઽસ્તિ । તેષાં નામાન્યાહ - પુરતોઽગ્રકોણ આમોદઃ ।
તં ચામોદમભિતઃ પ્રમોદસુમુખૌ । પુરઃ કલ્પિતપૂર્વદિગપેક્ષયાગ્નિકોણે
પ્રમોદઃ, એવમીશાનકોણે સુમુખ ઇત્યર્થઃ । પશ્ચાત્પશ્ચિમકોણે દુર્મુખઃ ।
અસ્ય દુર્મુખસ્ય વિઘ્ન ઇતિ યસ્ય નામ સ એકસ્મિન્યાર્શ્વે વિઘ્નકર્તેતિ
યસ્ય નામ સ દ્વિતીયપાર્શ્વોઽસ્તિ । અર્થાદિકો નૈરૂત્યકોણે, અપરો વાયવ્યે
વર્તતે ॥

આમોદાદિગણેશ્વરપ્રિયતમાસ્તત્રૈવ નિત્યં સ્થિતાઃ
કાન્તાશ્લેષરસણમન્યરદૃશઃ સિદ્ધિઃ સમૃદ્ધિસ્તતઃ ।
કાન્તિર્યા મદનાવતીત્યપિ તથા કલ્પેષુ યા ગીયતે
સાન્યા યાપિ મદદ્રવા તદપરા દ્રાવિણ્યમૂઃ પૂજિતાઃ ॥ ૧૨ ॥

કાન્તસ્ય સ્વસ્વભર્તુરાલિડ્ગનરસં જાનન્ત્યત એવ મન્યરા રાગિણી દૃગ્યાસાં
તાઃ । આમોદાદીનાં પૂર્વશ્ચોકોક્તાનાં ષણ્ણાં ભાર્યાસ્તેષાં સમીપે સ્થિતા ધ્યેયાઃ ।
તાસાં નામાનિ ચ - સિદ્ધિઃ, સમૃદ્ધિઃ, કાન્તિઃ, મદનાવતી, મદદ્રવા,
દ્રાવિણી ચેતિ ॥

આશ્ચિષ્ઠૌ વસુધેત્યથો વસુમતી તાભ્યાં સિતાલોહિતૌ
વર્ષન્તૌ વસુ પાર્શ્વયોર્વિલસતસ્તૌ શઙ્ખપદ્મૌ નિધી ।
અડ્ગાન્યનવથ માતરશ્ચ પરિતઃ શકાદયોઽબ્જાશ્રયા-
સ્તદ્ભાગ્યે કુલિશાદયઃ પરિપત્કાલાનલજયોતિષઃ ॥ ૧૩ ॥

વસુધયા વસુમત્યા ચ ક્રમેણાલિડ્ગિતૌ શુકલરક્તવર્ણૌ ધનં વર્ષન્તૌ
તૌ શઙ્ખપદ્મસંજ્ઞૌ પ્રસિદ્ધૌ નિધી ષટ્કોણપાર્શ્વયોર્વિલસતઃ ।
તયોર્ધ્યાનં કુર્યાદિત્યર્થહ । અનુ નિધિધ્યાનાનન્તરં હૃદયાનિ
ષડ્ગાનિ ધ્યાયેત્ । પરિતો બ્રાહ્મ્યાદ્યા અષ્ટ માતરો ધ્યેયાઃ ।
ષટ્કોણાદ્ભિઃસ્થિતેઽષ્ટલકમલ ઇન્દ્રાદયો દિક્ષાલાસ્તદ્ભાગ્યે તેષાં સમીપ
એવ પરિપત્કાલાનલજયોતિષઃ પ્રદીપસ્વરૂપા ઇન્દ્રાદીનાં હેતયો વજાદ્યા
ધ્યેયાઃ ॥

ઇથં વિષ્ણુશિવાદિતત્વતનવે શ્રીવક્તુણ્ડાય હું-
કારાક્ષિપ્તસમસ્તદૈત્યપૃતનાપ્રાતાય દીપ્તિષે ।
આનન્દૈકરસાવબોધલહરીવિધ્વસ્તસર્વોર્મયે
સર્વત્ર પ્રથમાનમુગ્ધમહસે તસ્મૈ પરસ્મૈ નમઃ ॥ ૧૪ ॥

'હેરમ્બં પ્રણમામિ' (૯।૧૦) ઇતિ શ્લોકાભ્યાં

विष्णुशिवादिस्वर्पैस्तनुर्मूर्तिर्यस्य स तस्मै । आदिपदात्मरकोडी ।
 हुंकारमात्रेण निरस्तसमस्तासुरसैन्यसमूहाय दीप्तकान्तये । आनन्देति ।
 निरतिशयसुभस्फुराणतरङ्गैर्दृशीकृतसम्पूर्णोर्भये । उर्भयः
 षड्भावविकाराः । ते य - जायते, अस्ति, वर्धते, विपरिणामते,
 अपक्षीयते, नश्यतीति य । आनन्दैकरसावयोधलडरीभिर्विध्वस्ताः
 सर्वेषां साधकानामूर्भयः षडिन्द्रियजन्या वृत्तयो यस्मादित्येके ।
 उर्मिशब्देनाविधाद्यो योगशास्त्रप्रसिद्धाः क्लेशाः । सर्वत्र प्रथमानं
 भुग्धं सुन्दरं मडो यस्य तस्मै परस्मै जगतोऽन्यस्मै नमः ॥

सेवाडेवाङ्किदेवासुरनरनिकरस्फारकोटीरकोटी-
 कोटिव्याटीकमानद्युमणिमणिश्रेणिभावेणिकानाम् ।
 राजन्नीराजनश्रीसभ्यरणनपद्योतविद्योतमानः
 श्रेयः स्थेयः स देयान्मम विमलदृशो बन्धुरं सिन्धुरास्यः ॥ १५ ॥

सेवायां डेवाङ्कोडभिलाषो येषाम् । अडमग्रेडडमग्रे लवामीतीच्छा ।
 अडंपूर्विकेति यावत् । ते य ते देवासुरनराणां समूहास्तेषां
 देदीप्यमानमुकुटाग्राणां या कोटिः संध्याविशेषस्तत्र व्याटीकमानाः सुसंगताः
 सूर्यतुल्यरत्नपङ्क्तिकाङ्तिप्रवाहास्तासु । राजन्ती नीराजनश्रीरारात्रिकशोभा
 तस्याः सभायस्ते य ते यरणनभाश्च तेषां द्योतेन प्रकाशेन
 विद्योतमानः स प्रसिद्धः सिन्धुरास्यो गजमुपः । डे विमलदृशः
 पण्डिताः । मम बन्धुरं रभ्यं स्थेयः स्थिरतरं श्रेयः कल्याणं देयात् ।
 ममेत्यस्य वा विमलदृश इति विशेषणम् । 'विमलदृशा' इति पाठे तु
 सौम्यावलोकनेन श्रेयो दद्यादित्यर्थः ॥

अेतेन प्रकटरडस्यमन्त्रमालागर्भेण स्फुटतरसंविदा स्तवेन ।
 यः स्तौति प्रचुरतरं मडागाणेशं तस्येयं भवति वशंवदा त्रिलोकी
 ॥ १६ ॥

स्फुटतरसंविदेत्यनेन स्तोत्रे प्रसादगुणः सूचितः । प्रचुरतरः
 मुहुर्मुहुः । अन्यत्स्यष्टम् ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिप्राजकाचार्यवर्धश्रीराघवचैतन्यविरचितं
 मडागाणपतिस्तोत्रं तच्छिष्यकृतया टिप्पण्या समेतं समाप्तम् ।

——
Mahaganapatistotram with Commentary shrIrAghavachaitanyavirachitam
pdf was typeset on May 11, 2025

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

